

กลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิดพลเมืองดิจิทัล
STRATEGIES FOR DEVELOPING SCHOOL ADMINISTRATORS ACCORDING TO THE
CONCEPT OF DIGITAL CITIZENSHIP

ศัญญภัทร์ วีรลักษมีภรณ์¹, จิรศักดิ์ สุรงค์พิพรัตน์² และทอง ทองภูเศร์³

Thanyaphat Weeraraksameephron¹, Jirarak Surungkapirat² Thanong Thongphubate³

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin Thailand

Corresponding author, e-mail: suebsiri.sup@rmutr.ac.th

Retrieved; 19-10-2024; Revised; 22-02-2025; Accepted; 10-11-2025

DOI: 10.14456/jappm.2025.63

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ (1) เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันและที่พึงประสงค์ (2) เพื่อพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิดพลเมืองดิจิทัล (3) เพื่อประเมินและรับรองกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิดพลเมืองดิจิทัล

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน การวิจัยปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 176 โรงเรียน แหล่งข้อมูลวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มบริหารงานบุคคล และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ คนรวมทั้งสิ้น 528 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น การวิจัยคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการรับรองและประเมินกลยุทธ์ จำนวน 7 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ

ผลการวิจัย (1) ด้านคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบัน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบัน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (2) กลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิดพลเมืองดิจิทัล ประกอบไปด้วย 4 กลยุทธ์หลัก 6 กลยุทธ์ 19 วิธีดำเนินการ และ (3) ผลการประเมินและรับรองกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิดพลเมืองดิจิทัล ทั้งความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำกลยุทธ์ไปใช้ของกลยุทธ์หลักทั้ง 4 ข้อและกลยุทธ์รอง 6 ข้อ และ วิธีการดำเนินการดำเนินการทั้งสิ้น 19 ข้อนั้น อยู่ในระดับ มากที่สุด

คำสำคัญ: คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัล; การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research has three main objectives: (1) to analyze the current and desired digital citizenship characteristics of school administrators, (2) to develop a strategy for enhancing school administrators' digital citizenship, and (3) to evaluate and validate the digital citizenship development strategy for school administrators

This research employs a mixed-method approach. The quantitative phase involves a sample of 176 schools, , vice administrators responsible for personnel management, and heads of academic departments. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and the Priority Needs Index (PNI). In the qualitative phase, data were gathered through focus group discussions with 7 key informants, and content was analyzed using inductive content analysis. Findings reveal that:

The findings are as follows: (1) the overall current digital citizenship characteristics of school administrators are at a high level; (2) the strategy for developing school administrators' digital citizenship consists of 4 main strategies, 6 secondary strategies, and 19 operational methods; and (3) the evaluation and validation results indicate that the appropriateness and feasibility of implementing the 4 main strategies, 6 secondary strategies, and 19 operational methods are rated at the highest level. Keywords: Strategies, School Administrator Development, Digital Citizenship

Keywords: Digital Citizenship Attributes; School Administrator Development

บทนำ

โลกในปัจจุบันขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีเป็นสังคมดิจิทัล ที่เทคโนโลยีนั้นเป็นเครื่องมือที่ช่วยอำนวยความสะดวกได้เข้ามาอยู่ในชีวิตประจำวันของทุกคน เทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทที่สำคัญในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจ สังคม ฐานความรู้ต่างๆ การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อที่จะให้เท่าทันยุคทันสมัยในปัจจุบัน จึงเป็นเรื่องที่ทำทนายมาก ด้วยมาตรการป้องกันและลดความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการใช้ICT ดังนั้นวิธีการเชิงรุกคือการให้ความรู้แก่เด็ก ครู และผู้ปกครองเกี่ยวกับความรู้ดิจิทัลและความเป็นพลเมืองดิจิทัล กล่าวคือการเป็นพลเมืองที่ดีในโลกดิจิทัลนั่นเอง (UNESCO, 2015) ในภาคการศึกษาได้รับการผลกระทบจากการเป็นพลเมืองดิจิทัลเช่นกัน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวดที่ 9 ว่าด้วยเรื่อง เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มาตรา 65 กล่าวว่า ให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิต และผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2542) สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันกับแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจ

และสังคม (2566-2570) ยุทธศาสตร์ที่ 5 ได้กล่าวถึงการพัฒนากำลังคนให้พร้อมเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล คือ 1) ส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรและการพัฒนาทักษะความเชี่ยวชาญเทคโนโลยีดิจิทัลให้กับกำลังคนด้านดิจิทัล เพื่อรองรับความต้องการในอนาคต ตลอดจนพัฒนาผู้นำองค์กรในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลไปใช้ในการวางแผนและพัฒนาองค์กร 2) ส่งเสริมและพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการพัฒนากำลังคนในสาขาอาชีพให้เพียงพอต่อความต้องการในอนาคต และรองรับการป้อนเข้าสู่ตลาดแรงงาน รวมทั้งส่งเสริมการเข้ามาทำงานของบุคลากรจากต่างประเทศที่มีความเชี่ยวชาญด้านดิจิทัล และ 3) จัดให้มีกลไกขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในระดับจังหวัดเพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนากำลังคนให้พร้อมเข้าสู่ยุคดิจิทัล (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559) เป็นการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 จากกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ความเจริญก้าวหน้าแบบก้าวกระโดดของเทคโนโลยีทำให้สังคมเข้าสู่สังคมดิจิทัลอย่างรวดเร็ว จากรายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปีพุทธศักราช 2565 ของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.) หรือ ETDA (เอ็ตด้า) ซึ่งสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ประจำปี 2565 หรือ Thailand Internet User Behavior (IUB) 2022 ผ่านแบบสอบถามออนไลน์ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 46,348 ราย ทั่วประเทศ พบว่า คนไทยใช้อินเทอร์เน็ตเฉลี่ย 7 ชั่วโมง 4 นาทีต่อวัน

โดยความหมายของความเป็นพลเมืองดิจิทัล (digital citizenship) หมายถึงการเป็นผู้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสม มีความรับผิดชอบและปลอดภัย ตระหนักถึงความเสี่ยงและสามารถรับมือกับผลกระทบจากภัยออนไลน์ รวมถึงเป็นผู้มีทักษะ ความรู้ในเชิงเทคโนโลยีและการคิดขั้นสูง ซึ่งเป็นแนวคิดเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่กับพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป อันมีผลมาจากการเกิดขึ้นของเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งเป็นแนวคิดที่เริ่มเป็นที่กล่าวถึงและตั้งเป็นประเด็นขึ้นมาในสังคมมากขึ้น โดยเฉพาะการพัฒนาพลเมืองของชาติให้มีความเป็นพลเมืองดิจิทัลนั้น โรงเรียนถือเป็นฐานสำคัญอย่างมากในการดำเนินการเรื่องดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นบุคคลสำคัญในการพัฒนา เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่สามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานของสถานศึกษา การบริหารจัดการทรัพยากร การกำหนดวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการเทคโนโลยีดิจิทัล และการผลักดันการพัฒนสถานศึกษาได้ทั้งระบบสำหรับการใช้งานอินเทอร์เน็ต ประเด็นหลักสำคัญที่สุดคือการค้นหาข้อมูลเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคนไทยยังคงค้นสิ่งใหม่ หรือสิ่งที่ตัวเองยังไม่เคยรู้ โดยจากสถิติล่าสุด จากตัวอย่างคนไทยกว่า 71.75 ล้านคน มีผู้ใช้งาน Internet มากถึง 61.21 ล้านคน หรือมากถึง 85.3% ของประชากร ซึ่งถือว่าค่อนข้างครอบคลุมในประเทศไทย ซึ่งการเติบโตของผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ต ถ้าเทียบกับสิบปีก่อนถือว่าเติบโตหลายเท่าตัว (DIGITAL 2023 THAILAND จาก We Are Social และ Meltwater) จากสถิติดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นบุคคลกลุ่มสำคัญที่จะต้องมีความรู้ตามแนวคิดความเป็นพลเมืองดิจิทัล เนื่องจากความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัลในสถานศึกษา โดยมีการเรียนรู้ร่วมกันและการแบ่งปันข้อมูลอย่างเปิดเผยระหว่างกลุ่มงานบริหาร เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลให้ครอบคลุมทั้ง 3 องค์ประกอบ ได้แก่ สิทธิทางดิจิทัล และความรับผิดชอบ การที่ผู้บริหารมีความเป็นพลเมืองดิจิทัลที่

ดีจะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนรู้และสร้างความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้เหมาะสม (บังอร บัสมะริสสา และศิริพงษ์ เคาภายน, 2564) ขณะที่ ปอส์ ไกรวิญญู และบัญชา ชลาภิรมย์ (2563) กล่าวว่า ความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญเนื่องจากเป็นจุดอ่อนที่ต้องพัฒนาอย่างเร่งด่วน เพื่อให้พวกเขามีความรู้และความเข้าใจในการปกป้องตนเองและผู้อื่นในรูปแบบของการเป็นพลเมืองดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับ กาญจนา เดชสม และคณะ (2566) ที่กล่าวว่า ความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เต็มไปด้วยเทคโนโลยีการเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาช่วยสร้างพื้นที่การเรียนรู้ที่ทันสมัยและสอดคล้องกับความต้องการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคดิจิทัล

ปัจจุบันผู้บริหารสถานศึกษาส่วนมากยังขาดความเป็นพลเมืองดิจิทัล กล่าวคือ ขาดทักษะด้านการปกป้องตนเองและผู้อื่นในโลกดิจิทัล ขาดความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ขาดความสามารถในการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัลในสถานศึกษา และขาดการส่งเสริมการแบ่งปันและการเรียนรู้ร่วมกันในการใช้สื่อดิจิทัล ผู้วิจัยจึงเห็นเป็นความสำคัญเร่งด่วนในการศึกษาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันและที่พึงประสงค์ เพื่อนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิดพลเมืองดิจิทัล

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันและที่พึงประสงค์
2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิดพลเมืองดิจิทัล
3. เพื่อประเมินและรับรองกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิดพลเมืองดิจิทัล

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล จำเป็นต้องมีความเป็นผู้นำทางดิจิทัล มีความรู้ความเข้าใจในความเป็นพลเมืองดิจิทัล พัฒนาทักษะในด้านการบริหารสถานศึกษา การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งเนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการศึกษาที่มีคุณภาพในศตวรรษที่ 21 การมีผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการโรงเรียนและสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดีสำหรับนักเรียน การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญเนื่องจากผู้บริหารเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการศึกษาที่มีคุณภาพในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถจะเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการโรงเรียนและสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดี ผู้บริหารเป็นผู้นำในการจัดการและพัฒนาสถานศึกษาช่วยให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ผู้บริหารที่มีความรู้และทักษะสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายในการศึกษาโดยเฉพาะความสำคัญของการปรับตัวและทักษะทันสมัยในยุคเปลี่ยนแปลงดิจิทัลเพื่อ

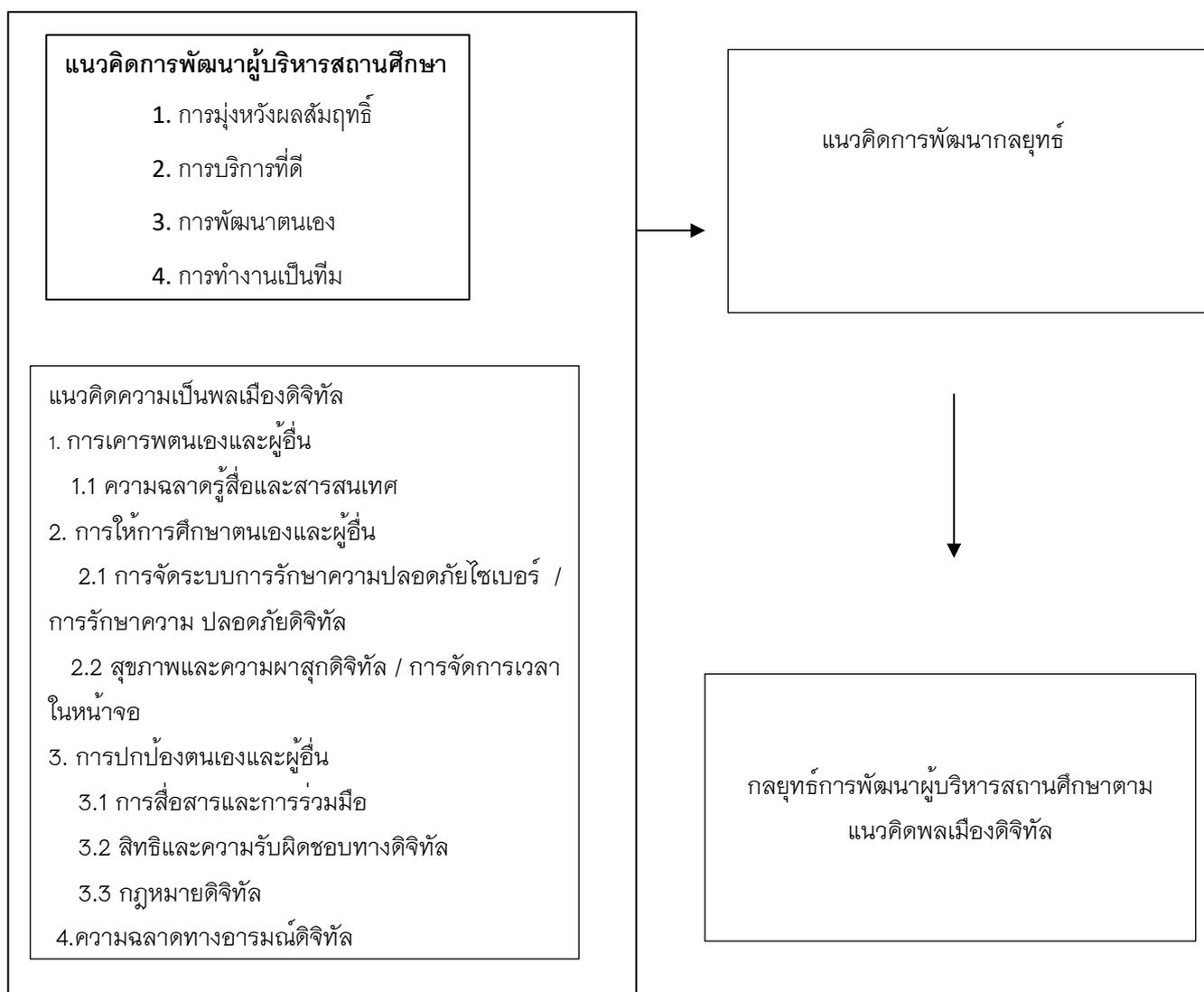
การดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ กระบวนการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาประกอบด้วย การฝึกอบรม การให้คำปรึกษา การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การเรียนรู้จากสถานการณ์จริง และการพัฒนาทักษะเฉพาะด้าน เช่น การจัดการภาวะวิกฤติและการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการ ซึ่งสอดคล้องไปในทางเดียวกับ Hanks, S. A. (2023) ที่อธิบายว่า กระบวนการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาประกอบด้วยหลายขั้นตอน ได้แก่ การวิเคราะห์ความต้องการ การออกแบบและวางแผนการฝึกอบรม การดำเนินการฝึกอบรม การประเมินผลการฝึกอบรม และการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้บริหารสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานจริง สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามเกณฑ์การประเมินของคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) โดยมีรายละเอียด ดังนี้ 1. การมุ่งผลสัมฤทธิ์ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 2548 (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2549) กล่าวว่า การมุ่งผลสัมฤทธิ์ หมายถึง ความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานในหน้าที่ให้มีคุณภาพถูกต้องครบถ้วน สมบูรณ์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีการพัฒนาผลงานให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง 2. การบริการที่ดี การบริการที่ดี หมายถึง ความตั้งใจในการปรับปรุงระบบบริการให้มีประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองความต้องการ ของผู้ใช้บริการ 3. การพัฒนาตนเอง หมายถึง การศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ติดตามองค์ความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในวงวิชาการและวิชาชีพ เพื่อพัฒนาตนเองและพัฒนางาน 4. การทำงานเป็นทีม การทำงานเป็นทีม หมายถึง การให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ สนับสนุน เสริมแรง ให้กำลังใจแก่เพื่อน ร่วมงาน การปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นหรือแสดงบทบาทผู้นำ ผู้ตามได้อย่างเหมาะสม

ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลนั้นมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในโลก ปัจจุบันเป็นอย่างมาก เนื่องจากมนุษย์ใช้ชีวิตประจำวันอยู่ในโลกจริงส่วนหนึ่ง และใช้ชีวิตอยู่ในโลกออนไลน์อีกส่วนหนึ่ง ดังนั้นทักษะการใช้ชีวิตในสังคมโลกจริงและสังคมโลกออนไลน์มีความสำคัญ เช่นเดียวกัน ซึ่งนักวิชาการ และองค์กรต่าง ๆ ได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับความสำคัญของความเป็นพลเมืองดิจิทัล Ribble (2011) กล่าวว่า แนวคิดความเป็นพลเมืองดิจิทัล เป็นแนวคิดที่จะช่วยให้ ครู และผู้นำเทคโนโลยีเข้าใจในสิ่งที่นักเรียนควรรู้ในการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม พลเมืองดิจิทัลเป็น มากกว่าเครื่องมือการสอน กล่าวคือเป็นวิธีการเตรียมความพร้อมนักเรียนในการใช้เทคโนโลยี อย่างเหมาะสมในสังคมที่เต็มไปด้วยเทคโนโลยี แนวคิดความเป็น พลเมืองดิจิทัล เป็นแนวคิดที่สำคัญในการเตรียมความพร้อมและพัฒนามนุษย์ให้ใช้ชีวิตอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัย เหมาะสม สร้างสรรค์ และมีความสุข พลเมืองไทยฉลาดทางดิจิทัลมีองค์ประกอบสำคัญ 2 ส่วน 1.การคุ้มครองตนเอง คือความสมดุลระหว่างกายภาพและไซเบอร์ เป็นการสร้างสมดุลและการใช้ชีวิตประจำวันทางกายภาพ การคิดวิเคราะห์ รู้จักคิดวิเคราะห์แยกแยะข้อมูล ข่าวลวง การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ในรูปแบบต่างๆ การจัดการความปลอดภัยทางดิจิทัล รู้จักจัดการกับความปลอดภัยทางดิจิทัลได้อย่างเหมาะสมทั้งเรื่องส่วนตัวและในด้านธุรกิจ 2. การปกป้องสังคม การมีมารยาททางดิจิทัล มีมารยาทในการสื่อสารทางดิจิทัล มีความเอื้ออาทร และเคารพผู้อื่น เสรีภาพและสิทธิทางดิจิทัล รู้จักสิทธิเสรีภาพใต้กฎระเบียบและกฎหมาย จิตสำนึกทางสังคมดิจิทัล ความมีจิตสำนึกต่อสังคม

โลกดิจิทัล รู้จักความเสียหายและทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม พลเมืองดิจิทัล ควรคำนึงถึงสิทธิในการการเข้าถึงข้อมูลด้วยความรับผิดชอบทั้งในการเข้าถึง การใช้และการผลิตข้อมูล เพื่อการมีส่วนร่วมทางสังคม ด้วยความรู้ลึกการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ทั้งในโลกดิจิทัลและโลกจริง รวมถึงการเคารพสิทธิของผู้อื่นด้วยความตระหนักถึงตนเองในโลกดิจิทัล ด้วยความรับผิดชอบต่อเมื่อเข้าไปใช้งานข้อมูล จัดหาข้อมูลต่างๆและนำมาใช้ในโลกจริง องค์ประกอบความเป็นพลเมืองดิจิทัล ประกอบไปด้วย 1) มารยาทดิจิทัล 2) การเข้าถึงดิจิทัล 3) กฎหมายดิจิทัล 4) ความฉลาดรู้ดิจิทัล 5) การสื่อสารดิจิทัล 6) พาณิชนดิจิทัล 7) การรักษาความปลอดภัยดิจิทัล 8) สิทธิและความรับผิดชอบต่อดิจิทัล 9) สุขภาพดิจิทัล ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 จึงต้องมีทักษะทางด้วยพลเมืองดิจิทัล เพื่อนำพาสถานศึกษา บุคลากรในสถานศึกษาสามารถสนองต่อความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด และทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคดิจิทัลในยุคศตวรรษที่ 21 ที่เข้าสู่สังคมดิจิทัลนั้น ผู้บริหารสถานศึกษามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้ความเข้าใจ รวมถึงทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัล เพื่อที่จะเป็นแบบอย่างสนับสนุน และส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลให้กับบุคลากรในสถานศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงศึกษาการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิดพลเมืองดิจิทัล

จากการศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงเห็นเป็นความสำคัญเร่งด่วนในการศึกษาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันและที่พึงประสงค์ เพื่อนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิดพลเมืองดิจิทัล ด้วยกระบวนการวิจัยแบบผสมวิธี โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เพื่อให้หน่วยงานต้นสังกัดของผู้บริหารสถานศึกษาสามารถใช้กลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิดพลเมืองดิจิทัล เพื่อประกอบการกำหนดนโยบายในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความเป็นพลเมืองดิจิทัล ในขณะที่ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถใช้กลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิดพลเมืองดิจิทัลเพื่อพัฒนาตนเองให้มีความเป็นพลเมืองดิจิทัล และนักวิชาการศึกษาและนักวิจัยสามารถใช้อรรถความรู้ที่ได้จากการวิจัย ทั้งคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันและที่พึงประสงค์ และกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิดพลเมืองดิจิทัล ไปใช้ในการศึกษาวิจัยเพื่อหาองค์ความรู้ใหม่ต่อไปได้ต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed methods research) พื้นที่วิจัย คือ โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ประชากร คือ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในปีการศึกษา 2564 จำนวน 2,377 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจำนวน 176 โรงเรียน โดยมีผู้ให้ข้อมูลคือผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 176 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือหัวหน้ากลุ่มบริหารงานบุคคล จำนวน 176 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 176 คน รวมจำนวน 528 คน ขั้นตอนการวิจัยดังนี้

เครื่องมือที่ใช้เป็น แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิดพลเมืองดิจิทัล แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับ สถานภาพ

ทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิดพลเมืองดิจิทัล เป็นข้อคำถามมีลักษณะแบบตอบสนองคู่ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนแบบมาตร ประมาณค่า 5 ระดับ คือ 5 คะแนน (ระดับมากที่สุด) 4 คะแนน (ระดับมาก) 3 คะแนน (ระดับปานกลาง) 2 คะแนน (ระดับน้อย) และ 1 คะแนน (ระดับน้อยที่สุด) การสร้างเครื่องมือที่ใช้สำหรับการวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นตามหลักการและทฤษฎีดำเนินการ ร่างแบบสอบถาม นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบ ครอบคลุมของเนื้อหา แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ประกอบด้วย นักวิชาการด้านการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน นักวิชาการหรือนักวิจัยที่มีความเชี่ยวชาญด้านความเป็นพลเมืองดิจิทัล 1 คน นักวิชาการหรือนักวิจัยที่มีความเชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล 1 คน ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความโดดเด่นด้านดิจิทัล 2 คน เพื่อพิจารณาความถูกต้องและเหมาะสมของข้อคำถาม ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขข้อคำถามให้เหมาะสมกับสภาพจริงและถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ข้อคำถามของแบบสอบถาม ได้คะแนน IOC อยู่ระหว่าง 0.00–1.00 โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกข้อคำถาม และปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 528 คน ซึ่งทำการ เก็บแบบสอบถามจากผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 176 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือหัวหน้ากลุ่มบริหารงานบุคคล จำนวน 176 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 176 คน รวม 528 คน ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลด้วยสถิติพื้นฐาน โดยเป็นการบรรยายลักษณะทั่วไปของข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลสภาพที่เป็นอยู่จริงและสภาพที่คาดหวังของความถี่การจำเป็นเพื่อการจัดลำดับความสำคัญเป็นด้วยค่า ดัชนี PNI แบบปรับปรุง (PNImodified) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาค้นลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันและที่พึงประสงค์ สภาพแวดล้อมภายในรายด้าน ดังนี้

สภาพปัจจุบันของการจัดลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็นของการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิดพลเมืองดิจิทัล สมรรถนะด้านการมุ่งหวังผลสัมฤทธิ์ จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในตามแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาผู้บริหารในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก

สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็นของการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิดพลเมืองดิจิทัล สมรรถนะด้านการมุ่งหวังผลสัมฤทธิ์ จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในตามแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาผู้บริหารในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

สภาพปัจจุบันของการจัดลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็นของการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิดพลเมืองดิจิทัล สมรรถนะด้านการพัฒนาตนเอง จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกตามแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาผู้บริหารในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก

สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็นของการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิดพลเมืองดิจิทัล สมรรถนะด้านการพัฒนาตนเอง จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก ตามแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาผู้บริหารในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

สภาพปัจจุบันของการจัดลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็นของการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิดพลเมืองดิจิทัล สมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีม จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกตามแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาผู้บริหารในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็นของการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิดพลเมืองดิจิทัล สมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีม จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก ตามแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาผู้บริหารในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

5.1.2 ผลการพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิดพลเมืองดิจิทัลโดยร่างกลยุทธ์จากผลการวิจัย การประเมิน ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ นำมาทบทวน วิเคราะห์ปรับปรุง แก้ไขเพิ่มเติมให้ร่างกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิดพลเมืองดิจิทัลมีความสมบูรณ์มากขึ้น สรุปกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิดพลเมืองดิจิทัล ประกอบไปด้วย 4 กลยุทธ์หลัก และ 6 กลยุทธ์รอง ดังนี้

1. เร่งรัดพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความเป็นพลเมืองดิจิทัลด้านการให้การศึกษาตนเองและผู้อื่น

1.1 ส่งเสริมการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความเป็นพลเมืองดิจิทัล ด้านการให้การศึกษาตนเองและผู้อื่น เรื่องการจัดระบบการรักษาคำพูดโดยยึดมั่นในคำมั่นสัญญา และมีความพึงพอใจในด้านการบริการที่ดี การพัฒนาระบบบริการที่สามารถรักษาคำพูดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความเป็นพลเมืองด้านการปกป้องตนเองและผู้อื่น

2.1 สนับสนุนการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความเป็นพลเมืองดิจิทัล ด้านการปกป้องตนเองและผู้อื่น เรื่องการสื่อสารและการร่วมมือ กฎหมายดิจิทัล สิทธิและความรับผิดชอบทางดิจิทัล ในด้านมุ่งผลลัพธ์การพัฒนาคุณภาพงานด้านความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์จะสามารถเพิ่มความพึงพอใจของผู้รับบริการในยุคดิจิทัล

2.2 สนับสนุนการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความเป็นพลเมืองดิจิทัล ด้านการปกป้องตนเองและผู้อื่น เรื่องการสื่อสารและการร่วมมือ กฎหมายดิจิทัล สิทธิและความรับผิดชอบทาง

ดิจิทัล ในด้านมุ่งผลสัมฤทธิ์การพัฒนาคุณภาพงานด้านความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์จะสามารถเพิ่มความพึงพอใจของผู้รับบริการในยุคดิจิทัลยุคดิจิทัล

2.3 ขับเคลื่อนการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความเป็นพลเมืองดิจิทัล ด้านการปกป้องตนเองและผู้อื่น เรื่องการสื่อสารและการร่วมมือ สิทธิและความรับผิดชอบทางดิจิทัล ในการใช้สื่อดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพในการสื่อสาร

3. พัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความเป็นพลเมืองด้านเคารพตนเองและผู้อื่น

3.1 พัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความเป็นพลเมืองดิจิทัล ด้านเคารพตนเองและผู้อื่น เรื่องความฉลาดรอบรู้และสารสนเทศ

4 ยกกระดับผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความเป็นพลเมืองดิจิทัล

4.1 ยกกระดับผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความเป็นพลเมืองดิจิทัลด้านความฉลาดทางด้านอารมณ์ดิจิทัล เรื่องการเข้าใจผู้อื่นบนโลกดิจิทัล มารยาทดิจิทัล การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแนวคิดในที่ทำงานจะช่วยให้การทำงานเป็นที่มีความคิดสร้างสรรค์และเป็นระบบ

5.1.3 ผลการประเมินและรับรองกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิดพลเมืองดิจิทัล ทั้งความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำกลยุทธ์ไปใช้ของกลยุทธ์หลักทั้ง 4 ข้อและกลยุทธ์รอง 6 ข้อ และ วิธีการดำเนินดำเนินการทั้งสิ้น 19 ข้อนั้น อยู่ในระดับ มากที่สุด กลยุทธ์และวิธีการดำเนินงานที่สมควรนำไปพัฒนาให้สมบูรณ์ต่อไปยังอย่างไรก็ตาม ผู้ทรงคุณวุฒิ 7 ท่าน ได้ให้ข้อเสนอแนะในการปรับเปลี่ยนเพื่อให้กลยุทธ์และวิธีการดำเนินงานสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า สภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์ ของการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิดพลเมืองดิจิทัล พบว่าสภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์ ของการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิดพลเมืองดิจิทัลโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา มีแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดิจิทัล คือการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัล ในด้านความฉลาดรู้ดิจิทัล ความฉลาดรู้สารสนเทศ ความฉลาดรู้สื่อ เพื่อการรู้วิธีการเรียนรู้ ในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตลอดจนการมีพฤติกรรมที่สะท้อนการรู้จักกติกา มารยาท จริยธรรมเกี่ยวกับการใช้สื่อและการสื่อสารบนอินเทอร์เน็ต (คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, 2560 ,หน้า 6) และ สอดคล้องกับนโยบายการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษามุ่งเน้นให้ครูมีทักษะ ความรู้ ความชำนาญในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และทักษะในสังคมยุคชีวิตวิถีใหม่ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2564 , หน้า 38)

ในส่วนของ จุดแข็ง จุดอ่อน พบว่าจุดแข็งของการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิดเทคโนโลยีดิจิทัล คือ สมรรถนะด้านการมุ่งหวังผลสัมฤทธิ์ (เคารพตนเองและผู้อื่น) และ สมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีม (ความฉลาดทางด้านอารมณ์ดิจิทัล) และจุดอ่อน สมรรถนะด้านการบริการที่ดี (การให้การศึกษาดตนเองและผู้อื่น) สมรรถนะด้านการพัฒนาตนเอง (การปกป้องตนเองและผู้อื่น)

ส่วนการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกแสดงให้เห็นว่าสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิดประเมินดิจิทัล พบว่า สภาพสังคม สภาพเทคโนโลยี สภาพเศรษฐกิจ และสภาพการเมืองและนโยบายของรัฐ เป็นภาวะคุกคาม ของการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิดพลเมืองดิจิทัล

จากผลการวิจัยข้างต้นจึงได้สร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิดเมืองดิจิทัล โดยมีกลยุทธ์หลัก 4 กลยุทธ์ และกลยุทธ์รอง 6 กลยุทธ์ และวิธีดำเนินการ 19 วิธีดำเนินการ ซึ่งนำมาขอ ๓ ประายได้ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 เร่งรัดพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความเป็นพลเมืองดิจิทัลด้านการให้การศึกษาดตนเองและผู้อื่น พบว่าแนวคิดด้านการให้การศึกษาดตนเองและผู้อื่น ในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความเป็นพลเมืองดิจิทัล เป็นจุดอ่อน และมีความต้องการจำเป็นสูง ในการกำหนดเพื่อเป็นการพัฒนาอย่างเร่งด่วนจึงควรมีการเร่งรัดในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความเป็นพลเมืองดิจิทัลด้านการให้การศึกษาดตนเองและผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับสมาคมเทคโนโลยีการศึกษานานาชาติ (ISTE : International Society for Technology in Education) เพื่อให้สามารถแสดงความเข้าใจประเด็นทางสังคม วัฒนธรรม และความเป็นมนุษย์ ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ และปฏิบัติตนอย่างมีจริยธรรมและตามครรลองกฎหมายให้ใช้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างปลอดภัย ถูกกฎหมาย ซึ่งมีความสำคัญในทักษะแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 กลยุทธ์รอง 1.1 ส่งเสริมการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความเป็นพลเมืองดิจิทัล ด้านการให้การศึกษาดตนเองและผู้อื่น เรื่องการจัดระบบการรักษาความปลอดภัยไซเบอร์ และความผาสุกดิจิทัล ในด้านการบริการที่ดี การพัฒนาระบบบริการที่สามารถรักษาความปลอดภัยดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากผลการวิจัยพบว่าเป็นจุดอ่อน โดยสภาพสังคม และสภาพเศรษฐกิจ เป็นภาวะคุกคามที่อาจส่งผลกระทบต่อความเป็นพลเมืองดิจิทัลผู้บริหารสถานศึกษาให้มีการปกป้องตนเองและผู้อื่น เรื่องการจัดระบบการรักษาความปลอดภัยไซเบอร์ และความผาสุกดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับ Stephen Watts (2567) แนวทางในการสร้างความปลอดภัยไซเบอร์ โดยมีแนวทางปฏิบัติ ดังนี้ จัดให้มีการฝึกอบรม กำหนดมาตรฐานด้านความปลอดภัย กำหนดมาตรฐานและรายงานการปฏิบัติตาม ดำเนินการจำลองภาวะคุกคามทางไซเบอร์

กลยุทธ์ที่ 2. ส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความเป็นพลเมืองด้านการปกป้องตนเองและผู้อื่น พบว่าด้านการปกป้องตนเองและผู้อื่น ในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความเป็นดิจิทัล เป็นจุดอ่อน และสภาพแวดล้อมภายนอกสังคมเทคโนโลยีเศรษฐกิจการเมืองและนโยบายของรัฐเป็นภาวะ

คุกคาม กลยุทธ์รอง 2.1 สนับสนุนการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความเป็นพลเมืองดิจิทัล ด้านการปกป้องตนเองและผู้อื่น เรื่องการสื่อสารและการร่วมมือ กฎหมายดิจิทัล สิทธิและความรับผิดชอบทางดิจิทัล ในด้านมุ่งผลสัมฤทธิ์การพัฒนาคุณภาพงานด้านความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์จะสามารถเพิ่มความพึงพอใจของผู้รับบริการในยุคดิจิทัล กลยุทธ์รอง 2.2 สนับสนุนการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความเป็นพลเมืองดิจิทัล ด้านการปกป้องตนเองและผู้อื่น เรื่องการสื่อสารและการร่วมมือ กฎหมายดิจิทัล สิทธิและความรับผิดชอบทางดิจิทัล ในด้านมุ่งผลสัมฤทธิ์การพัฒนาคุณภาพงานด้านความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์จะสามารถเพิ่มความพึงพอใจของผู้รับบริการในยุคดิจิทัลยุคดิจิทัล กลยุทธ์รอง 2.3 ขับเคลื่อนการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความเป็นพลเมืองดิจิทัล ด้านการปกป้องตนเองและผู้อื่น เรื่องการสื่อสารและการร่วมมือ สิทธิและความรับผิดชอบทางดิจิทัล ในการใช้สื่อดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพในการสื่อสาร ในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความเป็นพลเมืองดิจิทัล เป็นจุดอ่อนและมีความต้องการจำเป็นสูงพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ให้มีความรู้ความสามารถในเรื่องของกฎหมายดิจิทัลสิทธิและความรับผิดชอบทางดิจิทัลซึ่งสอดคล้องกับ ฉัตรพงศ์ ชูแสงนิล (2561) ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญที่ทำให้การดำเนินชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งสร้างความท้าทายให้กับคนในสังคมทุกช่วงวัย สังคมดิจิทัล เป็นสังคมที่ทำให้มนุษย์แปลกเปลี่ยนเรียนรู้ เชื่อมโยง และผสานกันด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้เทคโนโลยีเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะการติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยนข้อมูล ความเป็นพลเมืองดิจิทัลสามารถแยกองค์ประกอบได้เป็น 4 มิติ ดังนี้ 1) มิติการรักษาอัตลักษณ์และข้อมูลส่วนบุคคล การสร้างอัตลักษณ์ออนไลน์ถือเป็นปรากฏการณ์ใหม่ ที่ทำให้บุคคลสามารถแสดงออกถึงความเป็นตัวตนของตนเองต่อสังคมภายนอก ด้วยการอาศัยช่องทางการสื่อสารผ่านเว็บไซต์เครือข่ายสังคมเพื่ออธิบายรูปแบบใหม่ของการสื่อสารแบบมีปฏิสัมพันธ์ทางอินเทอร์เน็ตที่ทำให้เกิดการแสดงออกเกี่ยวกับตัวตนผ่านเว็บไซต์เครือข่ายสังคมต่าง ๆ เพื่อการสื่อสารและเชื่อมต่อความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น การที่ผู้ใช้ปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีสื่อใหม่และการใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อนำเสนอตัวตนบนโลกออนไลน์ ความเป็นพลเมืองดิจิทัลจะต้องมีความตระหนักในความเท่าเทียมกันทางดิจิทัล การรักษาความปลอดภัยของข้อมูลตนเองในสังคมดิจิทัล ที่มีความจำเป็นจะต้องบริหารจัดการข้อมูลของตนเอง รู้ว่าข้อมูลใดควรเผยแพร่และข้อมูลใดไม่ควรเผยแพร่ การปกป้องข้อมูลส่วนบุคคล การจัดการกับความเสียหายของข้อมูลของตนในสื่อสังคมดิจิทัล 2) มิติของกิจกรรมบนสื่อสังคมดิจิทัล ความเป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีความจำเป็นต้องมีความสามารถในการจัดการธุรกรรมการเงินทางอินเทอร์เน็ต เช่น การซื้อขายสินค้าในอินเทอร์เน็ต บัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ การค้าแบบดิจิทัล การเมือง เศรษฐกิจ การมีส่วนร่วมวัฒนธรรมพลเมืองดิจิทัลต้องรู้จักใช้ศักยภาพของอินเทอร์เน็ตในการมีส่วนร่วมทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม อินเทอร์เน็ตเป็นได้ทั้งเครื่องมือเพิ่มการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบ เช่น รัฐบาลใช้อินเทอร์เน็ตในการรับฟังความเห็นของประชาชนก่อนออกกฎหมาย การลงคะแนนเสียงอิเล็กทรอนิกส์ หรือการยื่นคำร้องออนไลน์ อีกทั้งพลเมืองดิจิทัลจะต้องการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในสังคมดิจิทัล มีน้ำใจ การแสดงความเห็นอกเห็นใจ เสียใจ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย ยินดี สนุกสนาน เพื่อสานสัมพันธ์กับผู้คนในโลก

ออนไลน์ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสังคมและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข 3) มิติทักษะและความสามารถในสภาพแวดล้อมดิจิทัล พลเมืองดิจิทัลต้องมีความรู้ความสามารถในการเข้าถึง ใช้ สร้างสรรค์ ประเมิน สังเคราะห์ และสื่อสารข้อมูลข่าวสารผ่านเครื่องมือดิจิทัล ดังนั้นพลเมืองยุคใหม่จึงต้องมีความรู้ด้านเทคนิคในการเข้าถึงและใช้เครื่องมือดิจิทัล เช่น คอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต ได้อย่างเชี่ยวชาญ รวมถึงทักษะในการรู้คิดขั้นสูง เช่น ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งจำเป็นต่อการเลือก จัดประเภท วิเคราะห์ ตีความ และเข้าใจข้อมูลข่าวสาร มีความรู้และทักษะในสภาพแวดล้อมดิจิทัล การรู้ดิจิทัลโดยมุ่งให้เป็นผู้ใช้ที่ดี เป็นผู้เข้าใจบริบทที่ดี และเป็นผู้สร้างเนื้อหาทางดิจิทัลที่ดี ในสภาพแวดล้อมสังคมดิจิทัล 4) . มิติจริยธรรมทางดิจิทัล พลเมืองดิจิทัล จะต้องเป็นผู้รู้กฎหมายที่เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ การกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ การใช้เทคโนโลยีอย่างรู้จริยธรรม รู้จักคุณค่าและจริยธรรมจากการใช้เทคโนโลยี มีความรู้ในงานลิขสิทธิ์และเคารพทรัพย์สินทางปัญญาของผู้อื่น และการปกป้องตนเองและชุมชน มีความรับผิดชอบทางดิจิทัล รู้จักสิทธิเสรีภาพให้เกียรติในการพูดการกระทำในสังคมดิจิทัล มารยาททางดิจิทัล เข้าใจถึงการรับความในการบริหารจัดการความเสี่ยงในโลกออนไลน์ เช่น การไม่ไปรังแกและสามารถจัดการกับการถูกรังแกบนโลกไซเบอร์ (Cyberbullying) รวมไปถึง การเหยียดผิว-เหยียดชนชั้น รวมไปถึงเนื้อหาต่าง ๆ ที่สุ่มเสี่ยงเช่น เนื้อหาที่มีความรุนแรง

กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความเป็นพลเมืองด้านเคารพตนเองและผู้อื่น กลยุทธ์รอง 3.1 พัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความเป็นพลเมืองดิจิทัล ด้านเคารพตนเองและผู้อื่น เรื่องความฉลาดรอบรู้และสารสนเทศ จากผลการวิจัยพบว่า เป็นจุดแข็ง และสภาพแวดล้อมภายนอก สภาพสังคม สภาพการเมือง นโยบายของรัฐสภาพเศรษฐกิจ และ สภาพเทคโนโลยี เป็นภาวะคุกคามของการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความเป็นพลเมืองดิจิทัล ด้านเคารพตนเองและผู้อื่น ที่จะเป็นการเสริมจุดแข็งของการพัฒนาผู้บริหาร โดย HREX.asia (2562) กล่าวว่า การเป็นผู้นำที่ดีในยุคดิจิทัล องค์การที่ก้าวหน้าอย่างยอดเยี่ยมนั้นมักจะมีผู้นำที่ดีเป็นหัวเรือขององค์กรเสมอ ตลอดจนใส่ใจในผู้นำระดับล่างๆ ลงมาที่เปี่ยมไปด้วยศักยภาพในการบริหารงานและบริหารคนได้อย่างดีเยี่ยมไปพร้อมๆ กัน ผู้นำในยุคเก่านั้นอาจต้องเชี่ยวชาญในการใช้อำนาจสั่งการ บริหารคนให้อยู่ในระบบระเบียบ ตลอดจนควบคุมการทำงานในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งให้มีความสม่ำเสมอ และเกิดผลลัพธ์ที่ดีให้คงที่มากที่สุด แต่สำหรับผู้นำในยุคใหม่ในยุคดิจิทัลที่มีอะไรเปลี่ยนแปลงมากมาย ในยุคโลกไร้พรมแดนที่ทั่วทั้งโลกหลอมกลายเป็นวัฒนธรรมเดียวกัน เชื่อมต่อกันได้รวดเร็ว ต่างก็ทำให้ระบบการทำงานนั้นเปลี่ยนไปมากมาย เราเลยอยากนำเสนอวิธีการเป็นผู้นำที่ดีในยุคดิจิทัลเพื่อให้เหมาะสมกับโลกยุคใหม่ในทุกวันนี้ 1) ควรอัปเดตเทคโนโลยีอย่างสม่ำเสมอ 2) มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ที่ดี 3) รับฟังความคิดเห็นผู้อื่นอย่างเปิดใจ 4) เป็นที่ปรึกษาที่ดี 5) เปิดโอกาสให้ลูกน้องได้แสดงศักยภาพ และส่งเสริมให้เกิดความก้าวหน้า 6) หาความรู้มาอัปเดต แคร็ดคอร์สที่ช่วยพัฒนาศักยภาพ 7) พัฒนาการทำงานระบบทีมให้มีประสิทธิภาพ 8) สื่อสารได้หลากหลายภาษา 9) มีทักษะในการแก้ไขปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับ ยงยุทธ นฤทธิมนตรี (2565) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารในองค์กร 1) พัฒนาความคล่อง

ทางดิจิทัล 2) พัฒนาขีดความสามารถใหม่และเต็มใจที่จะทดลอง 3) ทำความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยี
ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมและธุรกิจ และ 4) ส่งเสริมสภาพแวดล้อมแบบรวมพลัง

กลยุทธ์หลักที่ 4 ยกระดับผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความเป็นพลเมืองดิจิทัล กลยุทธ์รอง 4.1
ยกระดับผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความเป็นพลเมืองดิจิทัลด้านความฉลาดทางด้านอารมณ์ดิจิทัล เรื่องการ
เข้าใจผู้อื่นบนโลกดิจิทัล มารยาทดิจิทัล การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแนวคิด
ในที่ทำงานจะช่วยให้การทำงานเป็นที่มีความคิดสร้างสรรค์และเป็นระบบ Ribble, Baily, & Ross (2004) ได้
พัฒนาเกี่ยวกับองค์ประกอบของผู้นำแบบดิจิทัลว่ามี 10 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) มีความรู้เกี่ยวกับ
แพลตฟอร์ม (Platform) และเทคโนโลยีใหม่ ๆ 2) วิเคราะห์เนื้อหาดิจิทัลที่มีคุณภาพจากข้อมูลที่ต้องและ
ไม่ถูกต้อง 3) รู้จักตนเองสะท้อนภาพดิจิทัลภายในตนเอง 4) การบริหารเวลาเพื่อส่วนรวม ทั้งสร้างขอบเขต
ความเป็นส่วนตัว 5) มีกลยุทธ์การสร้างแบรนด์แบบออนไลน์ เช่นวิชาชีพ 6) สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ส่วนบุคคล
บุคคล 7) บูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้าเป็นผู้นำการแสดงตน 8) แก้ปัญหาความขัดแย้งทางไซเบอร์และ
การไกล่เกลี่ย และ 9) กลยุทธ์การตัดสินใจแบบดิจิทัลอิงตามกิจกรรมที่เป็นบวก และมีความเป็นผู้นำที่
แท้จริงและกิจกรรม สร้างสรรค์ 10) การใช้สื่อสังคมเพื่อประโยชน์ทางสังคม

สรุป

จากผลการวิจัยข้างต้นจึงได้สร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิดเมืองดิจิทัล
โดยมีกลยุทธ์หลัก 4 กลยุทธ์ และกลยุทธ์รอง 6 กลยุทธ์ และวิธีดำเนินการ 19 วิธีดำเนินการ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และโรงเรียนควรที่จะจัดตั้งกรรมการ และ
จัดทำแผนให้สอดคล้องกับการนำกลยุทธ์เร่งรัดพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความเป็นพลเมืองดิจิทัล
ด้านการให้การศึกษาตนเองและผู้อื่น การปกป้องตนเองและผู้อื่น เพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้ม
ีความเป็นพลเมืองดิจิทัล

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และสถานศึกษาควรจัดหางค์กรภายนอก
เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อใช้ในการพัฒนาผู้บริหาร
สถานศึกษาให้มีความเป็นพลเมืองดิจิทัล เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าสภาพแวดล้อมภายนอกด้านสภาพ
การเมืองและนโยบายของรัฐในภาพรวมยังเป็นภาวะคุกคามดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องขอความร่วมมือ
จากองค์กรต่างๆให้เข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทเพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความเป็นพลเมือง
ดิจิทัล

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาติดตามประเมินการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติจริง การทดลองใช้ และติดตามประเมินผล โดยขยายขอบเขตให้กว้างออกไป ยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาทั่วประเทศ

2. ควรมีการศึกษาวิจัยต่อยอดเกี่ยวกับการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความเป็นพลเมืองดิจิทัลในด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัล การสื่อสารดิจิทัล การวิจัยพบว่าในส่วนของกฎหมายดิจิทัลที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารดิจิทัลนั้นเป็นจุดอ่อน ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนมีความจำเป็นเป็นอย่างยิ่งในการรับรู้เรื่องกฎหมายดิจิทัลเพื่อที่จะกระทำผิดกฎหมายดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2559). *แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.*

กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.

กาญจนา เดชสม, รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, ศิลป์ชัย สุวรรณมณี, และสุนทรี วรรณไพเราะ. (2566). กลยุทธ์

การพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษา. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม*, 13(1), 102–115.

คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (2560). *แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดิจิทัล.* สำนักงาน

กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

ฉัตรพงศ์ ชูแสงนิล. (2561). *ยุคแห่งพลเมืองดิจิทัล.* SciMath. [https://www.scimath.org/article-](https://www.scimath.org/article-technology/item/8659-2018)

technology/item/8659-2018

บังอร บัสมะริสสา และศิริพงษ์ เสาภายน. (2564). ความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสห

วิทยาเขตปทุมธานีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4. *วารสารร้อยแก่นสารนนท์*, 6(3), 16–29.

ปอส์ ไกรวิญญู และปัญญา ชลาภิรมย์. (2563). กลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนเอกชนตามแนวคิด

ความเป็นพลเมืองดิจิทัล. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 48(2), 147–164.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542, 19 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 116 ตอนที่

74 ก.

ยงยุทธ นฤฤทธิ์มนตรี, กษม ชนะวงศ์, และกุลลาป ปุริสาร. (2565). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารในองค์กร.

วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 12(4), 186–206.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2549). *สมรรถนะหลักของข้าราชการ*

ครูและบุคลากรทางการศึกษา. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2564). *มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา*. สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.

Hanks, S. A. (2023). *School administrator instructional leadership self-efficacy influence on work engagement: A qualitative descriptive inquiry* [Doctoral dissertation, Grand Canyon University].

HREX.asia. (2019, August 26). *การเป็นผู้นำที่ดีในยุคดิจิทัล*. <https://th.hrnote.asia/personnel-management/190826-good-leader-digital-age/>

Ribble, M. (2011). *Digital citizenship in schools*. International Society for Technology in Education.

UNESCO. (2015). *Digital citizenship education*. UNESCO.

Watts, S. (2024, January 10). *What is cybersecurity? The ultimate guide*. Splunk. https://www.splunk.com/en_us/blog/learn/cybersecurity.html